

ΛΙΝΑ ΚΑΣΣΙΑΝΙΔΟΥ Πάθος για τον πολιτισμό

Πήγε για πρώτη φορά σε ανασκαφή όταν ήταν έφηβη, εξελίχθηκε σε λαμπρή αρχαιολόγο με σημαντικότερη ακαδημαϊκή καριέρα και πριν από περίπου ενάμιση χρόνο ανέλαβε το Υφυπουργείο Πολιτισμού της Κύπρου, σε μια περίοδο που όλα τα μάτια είναι στραμμένα στην αποπεράτωση του Αρχαιολογικού Μουσείου Κύπρου.

Του Παναγιώτη Κούστα

Ε όλη τη συνομιλία μας ο λόγος της ρέει, φανερώνοντας το πάθος για το αντικείμενό της. Πριν από την ανάμειξή της με την πολιτική, η Λίνα Κασσιανίδου ήταν κυρίως γνωστή για το ακαδημαϊκό της έργο. Από το 1994 δίδασκε αδιαλείπτως στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, έχοντας σπουδάσει αρχικά Χημεία και Κλασική Αρχαιολογία στο Κολέγιο του Μπριν Μαρ στις ΗΠΑ, πριν πάρει το διδακτορικό της με αντικείμενο την Αρχαιομεταλλουργία από το Ινστιτούτο Αρχαιολογίας του Πανεπιστημιακού Κολεγίου του Λονδίνου. Ανάμεσα στους πολλούς άλλους τίτλους της, δε, από το 2022 είναι αντεπιστέλλον μέλος του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αμερικής.

Ανέλαβε τα πολιτικά της καθήκοντα, ως υφυπουργός Πολιτισμού Κύπρου, τον Ιούλιο του 2023. Την αφορμή για τη συνομιλία μας την έδωσε το εν εξελίξει μεγαλύτερο έργο υποδομής για τον πολιτισμό που έχει ποτέ προγραμματίσει και αυτή τη στιγμή υλοποιεί η Κυπριακή Δημοκρατία: το Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου.

Έχετε εξομολογηθεί πως γνωρίζατε από έφηβη ότι θέλατε να γίνετε αρχαιολόγος. Τι ήταν αυτό που σας μάγεψε στον κόσμο της αρχαιότητας;

Οφείλω την αγάπη μου για την αρχαιότητα στους γονείς μου, αφού σε όλα τα οικογενειακά ταξίδια που κάναμε στο εξωτερικό, στην Ελλάδα και αλλού, το πρόγραμμά μας περιλάμβανε πάντα επισκέψεις σε μουσεία και μνημεία. Βέβαια, τότε, εγώ και ο αδελφός μου ίσως και να θεωρούσαμε ότι περνούσαμε περισσότερες ώρες σε αυτά από όσες θέλαμε. Προφανώς, όμως, κάτι μου άφησε αυτή η εμπειρία. Για παράδειγμα, ακόμα θυμάμαι την πρώτη μας επίσκεψη στο Βρετανικό Μουσείο, όταν ήμουν δέκα χρονών. Δύο χρόνια μετά, επισκεφθήκαμε την Πομπηία και άλλους αρχαιολογικούς χώρους στην Ιταλία. Κάτι άλλο που κέντρισε το παιδικό ενδιαφέρον μου για τον αρχαίο κόσμο ήταν ένα βιβλίο για τον Τουταγχαμών, που είχα ανακαλύψει στη βιβλιοθήκη των γονιών μου. Κι εδώ να σημειώσω ότι δεν με αποθάρρυναν όταν αποφάσισα πως θέλω να γίνω αρχαιολόγος. Όταν ήμουν ακόμη δεκατεσσάρων ετών, μάλιστα, ζήτησαν από τον καθηγητή Βάσο Καραγιώργη, που τότε ήταν διευθυντής του Τμήματος Αρχαιοτήτων, να με πάρει μαζί του σε μια ανασκαφή. Ήθελαν να δω τι είναι η αρχαιολογία και να καταλάβω εάν αυτό είναι πραγματικά κάτι που θέλω να

κάνω στη ζωή μου. Αυτή η εμπειρία, παρά το πολύ πρωινό ξύπνημα και την εντατική εργασία μέσα στο κατακαλόκαιρο, με έπεισε ότι όντως αυτός ήταν ο δρόμος μου.

Ένα από τα μεγαλύτερα έργα της Κυπριακής Δημοκρατίας που, καλώς εκόντων των πραγμάτων, θα ολοκληρωθεί επί της θητείας σας, είναι το περίφημο Νέο Κυπριακό Μουσείο, του οποίου πλέον η ονομασία έχει αλλάξει σε Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου. Υπάρχει κάτι που να σας φοβίζει και κάτι που να σας συναρπάζει σε όλα τα βήματα που πρέπει να ολοκληρωθούν μέχρι να παραδοθεί στο κοινό, το 2028;

Το έργο αυτό είναι το μεγαλύτερο έργο υποδομής για τον πολιτισμό που έχει ποτέ προγραμματίσει και αυτή τη στιγμή υλοποιεί η Κύπρος. Μάλιστα, αποτελεί το μεγαλύτερο έργο στον προϋπολογισμό της χώρας, με κόστος συνολικού ύψους 144 εκατομμυρίων ευρώ. Είναι μεγάλη η ευθύνη που έχουμε αναλάβει, οφείλουμε να παραδώσουμε ένα μουσείο για το οποίο θα είναι όλοι περήφανοι. Πρόκειται, εξάλλου, για το εθνικό μουσείο της χώρας, ένα μουσείο για τον 21ο αιώνα και για τις επόμενες γενιές. Το χρονοδιάγραμμα έχει διαμορφωθεί ως εξής: Το κτίριο θα παραδοθεί στις αρχές του 2027 και στη συνέχεια θα χρειαστούν δεκαοκτώ μήνες για να μεταφερθούν τα αντικείμενα και να στηθεί η έκθεση. Κάτι που να με φοβίζει; Όπως με όλα τα μεγάλα έργα, υπάρχει ο φόβος της καθυστέρησης της υλοποίησης μέσα στα καθορισμένα χρονοδιαγράμματα. Είμαι, όμως, αισιόδοξη ότι θα ολοκληρωθεί βάσει προγράμματος. Αυτό, δε, που με συναρπάζει είναι το γεγονός ότι το Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου θα αναδείξει τον αρχαίο πολιτισμό του νησιού μέσα από πολλά νέα εκθέματα, άγνωστα στο ευρύ κοινό, αλλά και μέσα από μια νέα μουσειολογική προσέγγιση, που αξιοποιεί νέες τεχνολογίες και ψηφιακές εφαρμογές. Είμαι βέβαιη ότι θα προσελκύσει το ενδιαφέρον ατόμων όλων των ηλικιών. Τονίζω, δε, εδώ το αυτονόητο: το μουσείο αυτό, όπως άλλωστε και όλα τα μουσεία, δεν θα απευθύνεται μόνο στους επισκέπτες του νησιού, αλλά κυρίως στους ίδιους τους Κυπρίους.

Το κτίριο το έχει σχεδιάσει το αρχιτεκτονικό γραφείο της Θεώνης Ξάνθη από την Αθήνα, ενώ από την ανακοίνωση του αποτελέσματος του διαγωνισμού έχουν περάσει ήδη επτά χρόνια. Σε τι φάση βρίσκεται αυτή τη στιγμή η κατασκευή του κτιρίου;

Όσον αφορά την ανέγερση του κτιρίου –που αποτελεί μόνο τη μία από τις τρεις μεγάλες εργολαβίες που απαιτούνται για την ολοκλήρωση του μουσείου– αρμόδια Αρχή είναι το Τμήμα Δημοσίων Έργων του Υπουργείου Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων. Οι εργασίες άρχισαν τον Ιανουάριο του 2023 και, αφού έγιναν οι απαιτούμενες εκσκαφές στο τεμάχιο, ξεκίνησε η κατασκευή των δύο μεγάλης έκτασης υπογείων – κατ’ ακρίβεια το υπόγειο, όπου θα βρίσκονται

οι αποθήκες αρχαιοτήτων, και το ημιυπόγειο, όπου θα βρισκονται τα γραφεία, τα εργαστήρια, οι χώροι εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η αίθουσα περιοδικών εκθέσεων και η καφετέρια. Στην παρούσα φάση, το μουσείο έχει φτάσει σε επίπεδο ισογείου και αναμένεται σύντομα η έναρξη των υπέργειων εργασιών και συγκεκριμένα η κατασκευή του κεντρικού κτιρίου, που θα ξεκινήσει με την ανέγερση ενός από τους τρεις εκθεσιακούς χώρους του.

Η ιστορία του ίδιου του μουσείου, του σημαντικότερου στην Κύπρο, ως θεσμού, ξεκινάει το 1882. Η μεταφορά του στο νέο κτίριο πόσο θα αλλάξει την αφήγηση που εξιστορεί για την αρχαιότητα στο νησί μέσα από τα εκθέματά του;

Κατ’ αρχάς να αναφέρω ότι το Κυπριακό Μουσείο, ως θεσμός, λειτουργεί ως μια εξαιρετικά φιλόξενη και δημιουργική πλατφόρμα για εναλλακτικές προσεγγίσεις και αφηγήσεις, μέσα από, για παράδειγμα, περιοδικές εκθέσεις που παρουσιάζουν ποικίλα αρχαιολογικά ευρήματα με μια πιο σύγχρονη

Αριστερά: Ο «Θεός του Ταλάντου». Πρόκειται για χάλκινο ειδώλιο κερασφόρου θεού, που στηρίζεται πάνω σε τάλαντο χαλκού. Βρέθηκε στην Έγκωμη. Ύστερη Εποχή Χαλκού (1650-1050 π.Χ.). Εκτίθεται στο Κυπριακό Μουσείο.

Κάτω: Χάλκινος λέβητας από τους βασιλικούς τάφους της Σαλαμίνας της Κύπρου (τέλη του 8ου-αρχές του 7ου αιώνα). Ο λέβητας στηρίζεται σε σιδερένιο υποστάτη και το στόμιό του είναι διακοσμημένο με προτομές σειρήνων και γρυπών. Εκτίθεται στο Κυπριακό Μουσείο.

ματιά. Η μουσειολογική προσέγγιση της μόνιμης συλλογής του, όμως, σίγουρα χρήζει αναθεώρησης, ώστε να προσφέρονται στους επισκέπτες εναλλακτικές και πολυθεματικές εμπειρίες, αλλά και περισσότερες πληροφορίες. Η υφιστάμενη έκθεση του Κυπριακού Μουσείου ακολουθεί τη λογική μιας πεπαλαιωμένης μουσειακής οργάνωσης του υλικού σε θεματικές ενότητες που έχουν ως κύριους άξονες το υλικό και τη μορφή. Για παράδειγμα, το μουσείο διαχωρίζεται σε αίθουσα κεραμικής, αίθουσα γλυπτικής, μεταλλοτεχνίας κλπ. Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει τα αντικείμενα αυτά, αλλά μόνο αποσπασματικά και ως αυτοτελή έργα τέχνης, χωρίς να του δίνεται η ευκαιρία να μάθει κάτι περισσότερο για τους ανθρώπους που τα κατασκεύασαν και τα χρησιμοποίησαν ή για τον αρχαίο πολιτισμό της Κύπρου στο σύνολό του. Παρά την τεράστια σημασία του μουσείου ως έχει αυτή τη στιγμή, λοιπόν, η ανέγερση του νέου κτιρίου θα μας δώσει τη μοναδική ευκαιρία να παρουσιάσουμε καλύτερα στον σύγχρονο κόσμο την αρχαία κυπριακή κοινωνία.

Υπάρχει, λοιπόν, ένα νέο εκθεσιακό σκεπτικό;

Ναι. Το Τμήμα Αρχαιοτήτων ξεκίνησε, μάλιστα, να εργάζεται πάνω σε αυτό ήδη από το 2015. Η νέα έκθεση θα έχει ως πυρήνα, όπως είναι φυσικό, τα αντικείμενα της υφιστάμενης. Έχουν αφαιρεθεί, όμως, αρκετά που δεν έχουν τεκμηριωμένες συνθήκες εύρεσης και έχουν προστεθεί πολλά περισσότερα από πρόσφατες ανασκαφές, κάτι που οδηγεί σε σημαντική αύξηση των εκθεμάτων. Στόχος είναι η νέα έκθεση να περιέχει πολλά αφηγήματα, να έχει να πει πολλές ιστορίες που να αφορούν και τον σύγχρονο άνθρωπο, να του επιτρέπουν να συνδεθεί με το παρελθόν του και τους προγόνους του. Να παρουσιάζει με πιο ολοκληρωμένο τρόπο εκείνα τα ζητήματα που μπορεί το αρχαιολογικό υλικό να αναδείξει για κάθε χρονολογική περίοδο ξεχωριστά. Να σκιαγραφεί εκείνα τα θέματα που αποτελούν διαχρονικά στοιχεία της κυπριακής αρχαιότητας και ταυτότητας. Να δείχνει στον επισκέπτη τα πιο δυναμικά στοιχεία του αρχαίου κυπριακού πολιτισμού, τα οποία στην υφιστάμενη έκθεση δεν προβάλλονται.

Υπάρχει κάποια από τις αρχαιότητες του που θεωρείτε ότι θα γίνει το «highlight» του ή που να μιλάει ιδιαίτερα στην καρδιά σας;

Είναι δύσκολο να ξεχωρίσεις ένα μόνο αντικείμενο ανάμεσα σε τόσο πολλά και σημαντικά που θα το κοσμούν. Αφού μου ζητάτε να διαλέξω, όμως, επιτρέψτε μου να μην είναι μόνο ένα. Εξόχως σημαντικό, λοιπόν, θεωρώ τον μεγάλο χάλκινο λέβητα από έναν από τους βασιλικούς τάφους της Σαλαμίνας. Πρόκειται για ένα σπάνιο εύρημα, το οποίο μαρτυρά τόσο την υψηλή δεξιότητα των Κυπρίων μεταλλοτεχνιτών, όσο και την πρόσβαση των βασιλέων του νησιού της Αρχαϊκής περιόδου (γύρω στο 750-480 π.Χ.) σε τέτοια αντικείμενα που μαρτυρούσαν στους συγχρόνους

τους την εξουσία και το κύρος τους. Δύο άλλα αντικείμενα που, όπως το θέσατε, μιλάνε ιδιαίτερα στην καρδιά μου, είναι, πρώτον, το τάλαντο χαλκού της Ύστερης Χαλκοκρατίας (1600-1050 π.Χ.) και, δεύτερον, ο χάλκινος «Θεός του Ταλάντου» από την αρχαία πολιτεία της Έγκωμης, η οποία βρίσκεται κοντά στη Σαλαμίνα, ο οποίος χρονολογείται γύρω στο 1300-1200 π.Χ.

Γιατί τα δύο τελευταία σας συγκινούν ιδιαίτερα;

Αφιέρωσα πολλά χρόνια έρευνας πάνω στο θέμα του εμπορίου του κυπριακού χαλκού κατά την Ύστερη Χαλκοκρατία και στα τάλαντα χαλκού σε σχήμα δοράς βοδιού, όπως αυτό που βρίσκεται στο Κυπριακό Μουσείο. Τέτοια τάλαντα βρέθηκαν σε όλη τη Μεσόγειο και αποτελούσαν κάποτε το σήμα κατατεθέν του κυπριακού χαλκού, που φαίνεται πως ήταν φημισμένος για την καλή ποιότητά του. Ο «Θεός του Ταλάντου», μια πάνοπλη ανδρική μορφή που στέκεται πάνω σε ομοίωμα ενός τέτοιου ταλάντου, δείχνει με τη σειρά του τη σημασία που είχε ο χαλκός για τους Κυπρίους της εποχής εκείνης, οι οποίοι είχαν αποθέσει τις ελπίδες και τις ευχές τους για ευημερία σε έναν θεό που προστάτευε την παραγωγή του μετάλλου.

Τώρα μου είναι απόλυτα κατανοητό. Επιτρέψτε μου, όμως, να επαναφέρω τη συζήτηση στο υπό κατασκευή νέο κτίριο του μουσείου. Σε κοντινή του απόσταση βρίσκεται μια σειρά από άλλα, σημαντικά πολιτιστικά ιδρύματα: το Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, ο Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου, η Κυπριακή Βιβλιοθήκη κ.ά. Πιστεύετε ότι η παράδοση του νέου κτιρίου στο κοινό θα δώσει νέα δυναμική στους ήδη υπάρχοντες πολιτιστικούς χώρους;

Δεδομένου του ότι θα ενισχύσει τον πολιτιστικό πυρήνα της Λευκωσίας, πράγματι μπορεί να δώσει μια νέα δυναμική σε όλους τους πολιτιστικούς χώρους, δημιουργώντας ένα πολιτιστικό πολύπτυχο. Ευελπιστούμε, επίσης, ότι θα μας βοηθήσει να δούμε την πόλη μας με μια άλλη ματιά, να την αγαπήσουμε περισσότερο και να της συμπεριφερθούμε όπως της αρμόζει. Προσέτι, καθώς η σύγχρονη Λευκωσία έχει χτιστεί εν πολλοίς πάνω από την αρχαία και τη μεσαιωνική πόλη, με τις οποίες έχουμε χάσει την οπτική επαφή, θα μας δώσει τη δυνατότητα άμεσης σύνδεσης με το παρελθόν μας. Να αναφέρω, πάντως, σε αυτό το σημείο ότι στόχος μας είναι να αξιοποιήσουμε και το υφιστάμενο Κυπριακό Μουσείο, που όχι μόνο αποτελεί από μόνο του μνημείο, αλλά και έχει θεσμικά και επισήμως κηρυχθεί ως τέτοιο, ενώ στο μέλλον μπορεί να στεγάσει εκθέματα και θεματικές εκθέσεις που θα συμπληρώνουν αυτές του Αρχαιολογικού Μουσείου Κύπρου.

Πώς πιστεύετε ότι μπορεί το νέο κτίριο να επηρεάσει

«Ο πολιτιστικός τουρισμός θα αναπτυχθεί

πολύ τα επόμενα χρόνια, καθώς η

κλιματική αλλαγή επιδρά αρνητικά στο

μοντέλο του τουρισμού που βασίζεται

αποκλειστικά στον ήλιο και στη θάλασσα.

Επενδύοντας στον πολιτιστικό τουρισμό,

μπορούμε εύκολα να επεκτείνουμε την

τουριστική περίοδο, κάτι που θα έχει

πολλαπλά οφέλη για την οικονομία και

τον τόπο – ο πολιτισμός μπορεί να είναι

και οικονομικά προσοδοφόρος».

Δεξιά: Τάλαντο χαλκού από την Έγκωμη σε σχήμα δοράς βοδιού. Ύστερη Εποχή Χαλκού (1650-1050 π.Χ.). Εκτίθεται στο Κυπριακό Μουσείο.

το είδος του τουρισμού της Κύπρου και το ενδιαφέρον των ίδιων των Κυπρίων και των άλλων κατοίκων του νησιού για την περίοδο της αρχαιότητας;

Είμαι βέβαιη ότι θα αποτελέσει έναν ισχυρό πόλο έλξης για επισκέπτες από όλη την Κύπρο και από όλο τον κόσμο. Όσον αφορά την ανάπτυξη, υπάρχουν ανάλογα προηγούμενα ανά τον κόσμο. Σκεφτείτε πώς το Μουσείο Γκουγκενχάιμ έβαλε στον χάρτη το Μπιλμπάο της Ισπανίας, μια πόλη βιομηχανική και μέχρι την ίδρυση του μουσείου υποβαθμισμένη. Σκεφτείτε το Μουσείο Ακρόπολης, που προσελκύει δεκάδες χιλιάδες κόσμο κάθε μήνα – πώς η ανέγερσή του ήρθε να ανανεώσει το ενδιαφέρον για την Κλασική Αθήνα και την Ακρόπολη, για να μην κάνουμε λόγο για την ώθηση που έδωσε στη συζήτηση για την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα. Είμαι βέβαιη, λοιπόν, ότι το Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου θα έχει ανάλογη επίδραση τόσο για τη Λευκωσία όσο και για ολόκληρη την Κύπρο. Θεωρώ, μάλιστα, ότι θα επιδράσει θετικά και στο είδος του τουρισμού. Γενικότερα πιστεύω ότι ο πολιτιστικός τουρισμός θα αναπτυχθεί πολύ τα επόμενα χρόνια, καθώς η κλιματική αλλαγή επιδρά αρνητικά στο μοντέλο του τουρισμού που βασίζεται αποκλειστικά στον ήλιο και στη θάλασσα. Επενδύοντας στον πολιτιστικό τουρισμό, μπορούμε εύκολα να επεκτείνουμε την τουριστική περίοδο, κάτι που θα έχει πολλαπλά οφέλη για την οικονομία

και τον τόπο – ο πολιτισμός μπορεί να είναι και οικονομικά προσοδοφόρος.

Τέλος, θέλω να σας ρωτήσω τι περιμένετε εσείς, ως αρχαιολόγος και ως πολιτικός, από αυτό το υπό κατασκευή έργο.

Στην πραγματικότητα περιμένω ακριβώς τα ίδια πράγματα, και με τις δύο μου ιδιότητες. Περιμένω ένα μουσείο ανοιχτό, κατανοητό, ενδιαφέρον, εκπαιδευτικό, ένα μουσείο που θα αναδείξει τον λαμπρό αρχαίο πολιτισμό της Κύπρου όπως του αξίζει, που θα γίνει χώρος συνάντησης και επαφής με το παρελθόν μας. Ένα μουσείο που θα βγάλει από τις αποθήκες αντικείμενα που αλλάζουν την ιστορία του τόπου, που αναδεικνύουν τον σημαντικό ρόλο που έπαιξε το νησί στην ανατολική Μεσόγειο από την Πρώιμη Προϊστορία έως και τους Ρωμαϊκούς χρόνους. Περιμένω ένα μουσείο για το οποίο θα είμαστε όλοι περήφανοι, που θα μας κάνει να αγαπήσουμε τον τόπο μας και να τον νοιαστούμε ακόμα περισσότερο. Ένα μουσείο που θα το επισκέπτονται όλοι, ξένοι και Κύπριοι, παιδιά και μεγαλύτεροι, που θα νιώθουν την ανάγκη να το ξαναδούν πολλές φορές, μαθαίνοντας κάθε φορά κάτι καινούργιο για το νησί και τη βαθιά ιστορία του. Όλα τα μουσεία μας μάς αφορούν όλους, όποια δουλειά κι αν κάνουμε.